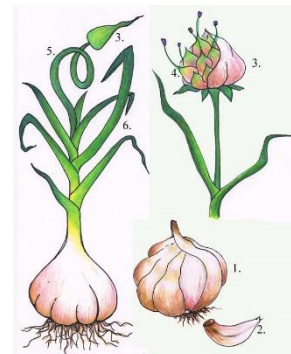

VALKOSIPULI (*Allium sativum*)

Valkosipuli eli kynsilaukka on kalvojen peittämä monilohkoinen sipuli (1.). Valkosipuli ei tuota itävää siementä vaan sitä lisätään kasvullisesti kynsistä (2.) tai itusilmuista (4.). Itusilmut muodostuvat kukkavarren (5.) päähän kehittyvään kukintoon, itusilmuryppääseen (3.). kukkavarsi nousee vahapeitteisten lehtien keskeltä (6.). Valkosipulin kasvatusta voidaan aloittaa kynnestä, itusilmusta tai itusilmusta kasvaneesta jakaantumattomasta pikkusipulista.

ISTUTUS Talvivalkosipuli istutetaan syksyllä maan jäädyttyä syys-lokakuussa, ennen maan jäätymistä. Istutusta voidaan venyttää hyvinkin myöhään säiden niin salliessa, mutta istutettujen kynsien olisi hyvä ehtiä juurtua ennen maan routaantumista. Liian aikaisin istutetut kynnet saattavat lähteä kasvuun jo samana syksynä. Valkosipulin kynnet irrotetaan emosisipulista ja istutetaan yksitellen terävä pää ylöspäin hyvin muokattuun ja lannoitettuun maahan aurinkoiselle paikalle. Valkosipuli viihtyy maassa, jonka pH on 6,5 – 7 joten maahan voidaan lisätä esim. puhdasta puutuhkaa. Parasta lannoitetta valkosipulille on hyvin maatonut lantakomposti. Kynnet istutetaan noin 15 cm välein 10 cm syviin vakoihin, jotka peitetään mullalla. Jos kompostia tai sen puuttuessa uutta hyvää puutarhamultaa ei haluta sekoittaa koko penkkiin, multa voidaan lisätä pienikisi keoiksi kynsien alle vakojen pohjalle. Erillistä talvisuojasta ei tarvita.

HOITO KEVÄÄLLÄ JA KESÄLLÄ Syksyllä istutetut valkosipulit saavat tarvittavan kylmäkäsitelyn maassa talven aikana ja uudet versot nousevat maan päälle hyvinkin aikaisin keväällä. Kevätkosteuden haihduttua sipuleita on kasteltava jos alkukesä on kuiva. Valkosipuli pärjää huonosti rikkakasveja vastaan, ja penkit voidaankin peittää ruohokatteella rikkaruohojen kasvun ehkäisemiseksi. Ruohokate myös pidättää kosteutta. Valkosipulien versot ovat mm. fasaanien herkkua, joten kasvit voi olla syytä suojata esim. verkkoaidalla. Runsaasti ravinteita kaipaavalle valkosipulille annetaan keväällä peruslannoitteen lisäksi esim. yleislannoitetta tai kanankakkarakkeita noin 2 dl /1 m². Kesäkuun lopulla lisälannoitteen lisäksi voidaan antaa lantavettä tai laimennettua nokkosvettä. Lehtien kellastuminen on merkki siitä, että valkosipulit ovat valmiita nostettaviksi. Nostoa ei kannata jättää liian myöhään sillä kasvun jatkuminen liian pitkään saa aikaiseksi sipulin kynsien irtoamisen toisistaan. Lämpiminä kesinä nostoon päästään yleensä jo heinäkuussa. Jos valkosipuleiden ei haluta tuottavan itusilmuja, kukkavarret katkaistaan kesän aikana. Itusilmujen poisto kasvattaa maanalaisten sipulien kokoa.

SADONKORJUU JA SÄILYTYS Tuleentuneet sipulit nostetaan maasta esim. talikkoa apuna käyttäen ja enimmäkseen mullat ravistellaan pois. Varsia ei katkaista vaan koko kasvi jätetään kuivumaan ilmavaan paikkaan muutamaksi päiväksi. Kun sipulit ovat täysin kuivia ja varret lakastuneet, naatit kierretään irti ja loput mullat ravistellaan irti juurista. Puutuneet varret leikataan irti vasta täysin kuivista sipuleista. Juuria voi lyhentää saksilla. Valkosipuli säilyy parhaiten huoneenlämmössä. Liian kosteassa paikassa sipulit alkavat helposti versoa uutta kasvua.

JATKOKASVATUS Valkosipulisadon valmistuttua kasvatusta voidaan jatkaa omista valkosipuleista joko kynsistä, itusilmuista tai itusilmuista kasvaneista jakaantumattomista pienistä sipuleista. Kynnet istutetaan edellä mainitulla tavalla, pikkusipulit istutetaan n. 5-10 cm syvyyteen ja itusilmut muutaman senttimetrin syvyyteen mielellään riveihin. Rivit kannattaa merkitä tikuilla, koska pienet kasvavat sipulin naatit muistuttavat erehdyttävästi juolavehneä. Itusilmu kasvattaa istutusta seuraavan kesän aikana pienen pyöreän sipulin, joka voidaan käyttää ravinnoksi tai istuttaa syksyllä uudelleen hieman syvempään ja harvempaan. Itusilmu tuottaa kahdessa vuodessa saman lopputuloksen kuin kynsi yhdessä kasvukaudessa eli monilohkoisen sipulin.

KÄYTTÖ Valkosipulista voidaan kynsien ja itusilmujen lisäksi käyttää myös tuoreita lehtiä. Lehdissä on sama valkosipulin maku, vain hieman miedompi. Lehtiä voidaan kasvattaa kynsistä sisällä ruukussa vuoden ympäri ja tuoreita versoja käyttää monella tavalla ruoanlaitossa ja salaateissa. Myös kukinnot varsineen voidaan valmistaa ruoaksi niiden ollessa vielä nuoria ja taipuisia. Kukkavarsia voi silputa salaattiin, erilaisiin säilykkeisiin tai paistaa kokonaisina pannulla. Pieniä itusilmuja voidaan istuttaa eri puolille puutarhaa ja kasvimaata torjumaan myyriä.